

Α εν ξέρω πόσο συχνά εσείς το διαπιστώνετε, αλλά σε μένα συμβαίνει αρκετά συχνά, όταν μπαίνω σε ένα βιβλιοπωλείο και αναζητώ νέα ή παλαιότερα βιβλία. Υπάρχουν –αυτό διαπιστώνω– συγγραφείς που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο κυριαρχούν μέσα στο χώρο. Κάποιοι από αυτούς επειδή εκείνο τον καιρό κυκλοφόρησε το νέο τους βιβλίο, μα και κάποιοι άλλοι που μόνιμα τα δικά τους τα βιβλία είναι σε διάφορα ράφια και πάγκους και μου προσελκύουν το ενδιαφέρον. Ένας από αυτούς τους συγγραφείς και ο Μάνος Κοντολέων. Πάνω από 40 χρόνια κυκλοφορούν βιβλία του και μάλιστα βιβλία κάθε είδους – από παιδικά έως εφηβικά, από μυθιστορήματα έως συλλογές διηγημάτων. Το κάθε ένα μια πρόκληση, το καθένα διαφορετικό από τα άλλα. Και σκέφτομαι πως αν ο θεός των αρχαίων Ρωμαίων που συμβόλιζε τόσο τη νεότητα όσο και την ωριμότητα ήταν ο Ιανός, ένας Ιανός της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας είναι και ο Μάνος Κοντολέων.

Είστε ένας από τους ελάχιστους Έλληνες συγγραφείς που πάνω από 40 χρόνια έχουν μια διαρκή παρουσία τόσο στη λογοτεχνία για παιδιά όσο και στη λογοτεχνία για ενήλικες. Θα έλεγα, μάλιστα, πως αν και όχι ο μόνος, σίγουρα πάντως είστε ο πλέον χαρακτηριστικός. Πώς εξηγείτε τη διπλή σας συγγραφική ταυτότητα; Ξεκίνησα να γράφω για να καταλάβω τους άλλους, αλλά και να βοηθήσω αυτούς τους άλλους να καταλάβουν εμένα. Λογικό ήταν όσα χρόνια ζούσα έχοντας γύρω μου άτομα της δικής μου ή και μεγαλύτερης ηλικίας να θέλω αυτούς να καταλάβω, αλλά και εκείνοι να κατανοήσουν τις δικές μου ανάγκες. Μα από τη στιγμή που απέκτησα παιδιά τότε υπήρχαν νεότερά μου άτομα που ήθελα να πλησιάσω, όπως επίσης ήθελα κι αυτά να έρθουν κοντά μου. Το άπλωμα, λοιπόν, των συγγραφικών μου προσπαθειών ήταν αναμενόμενο να συμβεί. Από το 1974 που έγινα για πρώτη φορά πατέρας, η λογοτεχνία για μένα έπαψε να έχει διαχωρισμούς ως προς την ηλικία των αναγνωστών της. Ένας είναι ο συγγραφέας, μία είναι και η ουσία για το κείμενο που κάθε φορά γράφει. Οι αναγνώστες διαφοροποιούνται αλλά οι όποιες διαφοροποιήσεις αναγνωστών δεν καθορίζονται μόνο από τη βιολογική τους ηλικία. Κείμενα όπως «Η Αλικία στη Χώρα των Θαυμάτων» ή «Ο Μικρός Πρίγκιπας» επιβεβαιώνουν αυτή τη θέση μου. Τελικά και μετά από τόσα χρόνια όπου και γράφω και διαβάζω και κρίνω βιβλία διαφόρων ειδών, έχω καταλήξει στο συμπέρασμα πως υπάρχουν κάποιοι συγγραφείς που τους διακρίνει και τους ενεργοποιεί μια ενήλικη παιδικότητα. Μέγα προσόν, πιστέψτε με. Σε κρατά σε μια διαρκή νεότητα και σου χαρίζει μια συνεχή επαναστατικότητα.

Βιβλία, λοιπόν, για παιδιά αλλά και για μεγάλους; Τι σας αρέσει περισσότερο να γράφετε; Και τα δύο, αφού άλλωστε και τα δύο είδη συνεχώς υπηρετώ. Έχω στην προσωπική μου ιστοσελίδα σημειώσει πως: Όταν είμαι, ή θέλω να είμαι, αισιόδοξος, τότε γράφω για παιδιά. Όταν ονειρεύομαι μια επανάσταση, τότε γράφω για τους εφήβους. Όταν φοβάμαι, τότε είναι που γράφω για τους ενήλικες. Μπορεί ως ένα βαθμό κάτι τέτοιο να εκφράζει μια σχετικότητα, αλλά στο βάθος παραμένει κάτι που έχει το νόημά του. Και για να γίνω πιο σαφής, θα μου επιτρέψετε να υπενθυμίσω πως στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και εφήβους έχω διαπραγματευθεί θέματα όπως αυτά των ναρκωτικών, του διαζυγίου, της οικολογίας, της σεξουαλικής ταυτότητας, των διαπροσωπικών και ενδοοικογενειακών σχέσεων και των πολιτικών καταστάσεων. Αλλά και αντίστοιχα στη λογοτεχνία για ενήλικες παρόμοια θέματα με έχουν απασχολήσει –αρκεί μόνο να υπενθυμίσω πως με την «Ερωτική Αγωγή» διαβάζω έναν αιώνα μέσα από τις εκφράσεις της σεξουαλικότητας, με το «Δάχτυλα πάνω στο σώμα της» καταγράφω τις αντιδράσεις πάνω στην παρουσία λεσβιακών σχέσεων, με τα διηγήματα «Ερωτικές ιστορίες μιας Παιδικής Ηλικίας» ανιχνεύω το ερωτικό ένστικτο των παιδιών, ενώ με το «Η Κασσάνδρα στη Μαύρη Άμμο» αναζητώ να διαβάσω ξανά τους μύθους που πάνω τους στηρίχτηκε ο δυτικός πολιτισμός μας.

Αρχές καλοκαιριού του 2020 δίνετε στην κυκλοφορία δύο βιβλία σας που, αν και σε νέα εμφάνιση, αποτελούν παλιές συγγραφικές σας προτάσεις. Ένα παιδικό, «Οι Δίδυμοι Ήλιοι της Ποντικοπούλης», και ένα ενήλικο μυθιστόρημα, «Ερωτική αγωγή». Τι σηματοδοτεί για εσάς αυτή η ταυτόχρονη κυκλοφορία; Το τι σημαίνει για μένα αυτή η ταυτόχρονη κυκλοφορία των δύο βιβλίων μου ίσως να μην έχει και τόση σημασία για τους αναγνώστες αυτής της συνέντευξης. Πιστεύω

ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ

Οι ιδεολογίες προδίδονται από αυτούς που έχουν αναλάβει να τις υλοποιήσουν

Της ΓΙΟΥΛΗΣ ΤΣΑΚΑΛΟΥ

όμως πως έχει σημασία κάτι άλλο. Κάτι που έχει να κάνει με την ίδια τη φύση της λογοτεχνικής δημιουργίας και της αντιστοιχίας του κάθε έργου τόσο με την εποχή που γράφτηκε όσο και με τις θέσεις του δημιουργού του. Τα λογοτεχνικά έργα έχουν ημερομηνία γέννησης και γι' αυτό και ανήκουν σε εποχές ιδεολογικών αναζητήσεων. Το 1979, που κυκλοφόρησε η «Ποντικούπολη» στην πρώτη της μορφή, ξεκινούσε η μεγάλη και πολλαπλά σημαντική περίοδος της Μεταπολίτευσης με την οποία και στην ουσία θα έκλεινε ο 20ός αιώνας για τη χώρα μας. Το 2003 που κυκλοφόρησε η «Ερωτική αγωγή» μόλις είχε πλέον κλείσει αυτός ο αιώνας και ξεκινούσε ο προβληματισμός για το προς τα πού θα οδεύσει ο νέος. Τόσο ως συγγραφέας, όσο και ως ένα άνθρωπος της εποχής μου, θέλησα να σταθώ απέναντι στις προκλήσεις και τους προβληματισμούς τόσο του τέλους όσο και της αρχής. Όσο κι αν είναι εντελώς διαφορετικά κείμενα, αυτά τα δύο βιβλία, τούτο το δίπολο «τέλους - αρχής», σηματοδοτούν και παράλληλα καταθέτουν τις προσωπικές μου θέσεις και ανησυχίες. 41 χρόνια μετά από το πρώτο και 17 από το δεύτερο διαπιστώνω πως μήτε έχω αλλάξει τις θέσεις μου, μήτε και έχουν τροποποιηθεί οι ανησυχίες μου. Και κάτι τέτοιο νομίζω πως σημαίνει πολλά που αξίζει να τα δούμε και να τα συζητήσουμε με τη γαλήνη που η χρονική απόσταση μας χαρίζει.

Με άλλα λόγια, είδα αυτά τα δύο βιβλία ως σταθμούς στην πολυετή καριέρα μου αλλά και ως επίσης κεντρικά σημεία ενός πολυδύναμου κοινωνικού αλλά και λογοτεχνικού προβληματισμού. Στην ουσία μιλάμε για δύο καθαρώς πολιτικά λογοτεχνικά έργα. Και έτσι η ταυτόχρονη επανακυκλοφορία τους επιβεβαιώνει και την παράλληλη και ισότιμη παρουσία μου στους χώρους της λογοτεχνίας και για παιδιά και για ενήλικες.

Από το «Κάποτε στην Ποντικούπολη» του 1979, στο «Οι Δίδυμοι ήλιοι της Ποντικούπολης» του 2020. Οι διαφορετικοί τίτλοι σηματοδοτούν και διαφοροποιήσεις στο κείμενο; Η «Ποντικούπολη» του 1979 είναι το πρώτο μου βιβλίο που κυκλοφόρησε και το δεύτερο ολοκληρωμένο έργο που είχα γράψει. Λογικό ήταν να διαθέτει προσόντα και ελαττώματα μιας κάπως άπειρης συγγραφικής ταυτότητας. Όμως τόσο την έμπνευση όσο και το θέμα μου και σήμερα να τα υποστηρίξω. Πρόκειται για τον αγώνα μιας ομάδας ποντικών, που εργάζονται στο εργοστάσιο τυριών ενός άλλου ποντικού, για τη θεσμοθέτηση και εφαρμογή καλύτερων και ασφαλέστερων συνθηκών εργασίας, όπως και προστασίας του περιβάλλοντος.

Πιστεύω πως στα παιδιά, που έτσι και αλλιώς για το κάθε τι ενημερώνονται, πρέπει να μιλάμε με ειλικρίνεια. Η λογοτεχνία άλλωστε μόνο έτσι μπορεί να υπάρχει, αν είναι ειλικρινής. Από το 1979 μέχρι και σήμερα αυτό πιστεύω. Αλλά είναι λογικό μέσα σε αυτά τα χρόνια και εγώ να έχω βελτιώσει τις τεχνικές μου αφήγησης, αλλά και το κοινό των παιδιών να έχει διαφοροποιηθεί τα αναγνωστικά του γούστα. Έγραψα, λοιπόν, ξανά την ίδια ιστορία, εμπλουτισμένη όμως με νέα πρόσωπα, με ουσιαστικές διαφοροποιήσεις περιγραφών, πάντα όμως με τον ίδιο στόχο και την ίδια τοποθέτηση. Ίσως λιγότερο ρεαλιστική και περισσότερο μυθολογική. Μάλλον με τα χρόνια έχω αποκτήσει μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στην αποτελεσματικότητα της φαντασίας.

Όμως η «Ερωτική αγωγή» δεν έχει υποστεί αλλαγές. Αυτό το μυθιστόρημα το έγραψα σε μια φάση της συγγραφικής μου πορείας όπου διέθετα πλέον εμπιστοσύνη στην αφηγηματική τεχνική μου και επίσης είχα ξεκάθαρα καταλήξει στο ποιο ήταν το προφίλ του 20ού αιώνα. Δεν υπήρχε λοιπόν λόγος να επέμβω και να διορθώσω κάτι.

Απλώς, και καθώς ολοένα και διαπιστώνω τα αδιέξοδα στα οποία η παγκοσμιοποιημένη κοινωνία μας οδηγείται, έχω καταλήξει στην άποψη πως ο τρόπος που είχα αναγνώσει τα πεπραγμένα του προηγούμενου αιώνα παραμένει επικαιρός. Αυτή η μετατροπή του Έρωτα σε Ερωτισμό, δηλαδή στην ουσία η μετατροπή του ατόμου από δημιουργό συναισθήματος σε καταναλωτή παρορμήσεων, είναι το κεντρικό ζήτημα που θα πρέπει να λύσουμε, αν θέλουμε να συνεχίσει η ζωή να έχει τα ηθικά χαρακτηριστικά που μέχρι τώρα της είχαμε προσδώσει. Αλλά και ο τρόπος που είχα τότε χρησιμοποιήσει τη γλώσσα για να περιγράψω πολύ έντονες και συχνά τολμηρότατες σεξουαλικές παρορμήσεις, θεωρώ πως δεν έχει ξεπεραστεί. Αυτή η συνύπαρξη λέξεων που έρχονται από την αρχαιότητα με λέξεις σημερινές, δίνει στο μυθιστόρημα κάτι το διαχρονικά επικό και παράλληλα απενοχοποιεί αυτές τις ίδιες τις λέξεις.

Οπότε η ταυτόχρονη κυκλοφορία σηματοδοτεί... Ναι, πολύ σωστά το επισημαίνετε, τόσο εγώ προσωπικά

όσο και εκδόσεις Πατάκη, στην ουσία δηλαδή η Άννα και η Έλενα Πατάκη, αποφασίσαμε να ξεκινήσουμε αυτό το καλοκαίρι της ελπίδας με μια συμβολική πράξη συνύπαρξης διαφορετικών αναγνώστων, διαφορετικών λογοτεχνικών ειδών, αλλά κοινών προβληματισμών και προτάσεων για λύσεις. Είναι μια πράξη που ασφαλώς χαρακτηρίζει την όλη τη συγγραφική μου πορεία, αλλά και τη σημαντική και μακρόχρονη παρουσία των εκδόσεων Πατάκη σε αυτά τα δυο είδη λογοτεχνίας.

Γιατί κάνουμε τη φαντασία μας; Είναι η ενθλικωσή που φέρνει τον ρεαλισμό ή η ενθλικωμένη φαντασία είναι «επικίνδυνη»; Νομίζω πως και τα δύο ισχύουν. Αν μπορώ ως ενθλικωμένος να φανταστώ, για παράδειγμα, έναν κόσμο δικαιότερο, τότε μπορεί να θελήσω να υλοποιησω αυτό το όνειρο. Και η υλοποίηση κάθε ονείρου εμπιέχει την περίπτωση ανατροπής μιας ισχύουσας τάξης πραγμάτων. Εμπιέχει επαναστατικές τάσεις και γι' αυτό είναι και επικίνδυνη. Η κοινωνία αυτο-προστατεύεται και μας πείθει και ατομικά να προστατευθούμε. Κι έτσι το όνειρο το ονομάζουμε φαντασίωση ή στάση ανώριμη. Το αφήνουμε να διασκεδάσει τα παιδιά και φροντίζουμε από τη στιγμή της εφηβείας κιόλας να αποδυναμωθεί και να θεωρηθεί ουτοπία, ίσως και χίμαιρα.

Ο Μάνος Ελευθερίου είχε πει, «Τα τραγούδια που 'χω γράψει τα φοβάμαι / μήπως βγούνε κάποια μέρα αληθινά», πιστεύετε το ίδιο και για τα γραπτά-βιβλία σας; Δεν ανήκω σε εκείνους τους συγγραφείς που γράφουν αυτό που διαισθάνονται πως έρχεται, αλλά αντίθετα ότι ήδη έχει φτάσει. Οπότε δεν μπορώ να έχω αυτό το είδος του φόβου. Μα... ναι, ίσως μια πίκρα καθώς ξαναδιαβάζω αυτά που έγραψα πριν από χρόνια και βλέπω πως τελικά οι ίδιες συνθήκες εξακολουθούν να ισχύουν. Ο ερωτισμός ευνουχίζει τον έρωτα, οι ιδεολογίες προδίδονται από αυτούς που έχουν αναλάβει να τις υλοποιήσουν, η Τέχνη απομυζάται από τους καλλιτέχνες, οι συγγραφείς μετατρέπονται σε μεταπράτες των γραπτών τους και η λογοτεχνία για παιδιά ονομάζεται βιβλίο για παιδιά.

Πιστεύετε πως «η εποχή μας έχει ανάγκη από τον δικό της Δον Κιχώτη»; Ο Δον Κιχώτης γράφτηκε από τον Θερβάντες για άλλους λόγους (περισσότερους θα έλεγα πρακτικούς) και για άλλους λόγους εξακολουθεί μέχρι σήμερα να είναι επικαιρός. Συμβολίζει το δικαίωμα να μετατρέπεις το προσωπικό σου όνειρο σε προσωπική καθημερινότητα. Και οι άνθρωποι όσο κι αν κάτι τέτοιο το θεωρούμε στην καλύτερη των περιπτώσεων ως γραφικότητα, στην ουσία το αναζητάμε. Και καθώς δεν τολμάμε να το υλοποιήσουμε, αφήνουμε ένα τέτοιο ρίσκο να πέσει στους ώμους ενός συμβόλου.

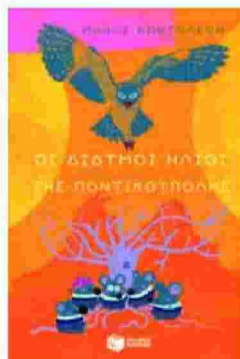
Μας θυμίζετε και πιο πριν αυτό που είναι γραμμένο στην προσωπική σας ιστοσελίδα: «Όταν είμαι -ή θέλω να είμαι- αισιόδοξος, τότε γράφω για παιδιά. Όταν ονειρεύομαι μια επανάσταση, τότε γράφω για τους εφήβους. Όταν φοβάμαι, τότε είναι που γράφω για τους ενήλικες. Κι όμως, τελικά... Τίποτε από εμένα δεν φαίνεται». Αν αυτή τη χρονική περίοδο γράφατε, σε όσα διαδραματίζονται γύρω μας θα προσθέτατε κάτι από τα προσωπικά σας βιώματα; Έχω πλέον φτάσει σε μια ηλικιακή περίοδο, αλλά και έχω επίσης κατακτήσει την ικανότητα να βιώνω την επικαιρότητα φιλτραρισμένη μέσα από μια διαχρονική ματιά. Μπορεί τα γεγονότα να διαφοροποιούνται από τη μια χρονιά στην άλλη, αλλά πίσω από αυτές τις όποιες διαφοροποιήσεις, προσωπικά διακρίνω τις ίδιες πάντα συνθήκες που δημιουργούν τα προβλήματα.

Έχουμε πεισθεί να βλέπουμε κάθε φορά ένα δένδρο και να αγνοούμε την ύπαρξη του δάσους. Αλλά για να απαντήσω με σαφήνεια στην ερώτησή σας -ναι, αυτό τον καιρό γράφω κάτι που αποτυπώνει το πώς εγώ βλέπω χαρακτήρες όπως αυτούς μιας Κλυταιμνήστρας και ενός Ορέστη. Και, πιστέψτε με, πως αν και το έργο μου κινείται σε εκείνη τη μακρινή εποχή, εντούτοις γράφεται σύμφωνα με τα προσωπικά μου βιώματα τόσο του δικού μου παρελθόντος όσο και του δικού μου παρόντος. Τίποτε πιο προσωπικό από τη λογοτεχνία, όταν δημιουργείται. Π' αυτό και τίποτε πιο προσωπικό από τον τρόπο που με τον κάθε ένα αναγνώστη της επικοινωνεί.

Φοβάστε; Αν έλεγα όχι, θα έλεγα ψέματα. Αν πάλι έλεγα ναι, και πάλι ψέματα θα ήταν. Ανησυχώ, ίσως είναι το σωστό ρήμα που με εκφράζει. Αλλά από την άλλη σκέφτομαι τα προβλήματα που ζήσανε γενιές προηγούμενων εποχών και λέω πως είναι έπαρση και ύβρις που πιστέψαμε πως η δική μας εποχή θα έμενε αλώβητη. Παρόλα αυτά υπάρχει κάτι που εμείς για πρώτη φορά

ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΠΛΕΟΝ ΝΟΗΜΑ ΝΑ ΜΗΝ ΕΚΦΡΑΖΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΨΗ ΣΟΥ. ΕΤΣΙ ΚΙ ΑΛΛΙΩΣ ΟΛΟΙ ΜΙΛΑΝΕ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΚΑΙ ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΔΕΝ ΖΗΤΑΜΕ ΕΧΕΓΓΥΑ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΟΥ...

βιώνουμε. Και που αστόχαστα ετοιμαζόμαστε να κληροδοτήσουμε στους απογόνους μας. Αναφέρομαι στο οικολογικό ζήτημα. Και αυτό με φοβίζει.

Φοβάστε πως η γλώσσα μας πεθαίνει; Δεν ξέρω αν θα πεθάνει. Μπορεί να φτωχαινει... Αλλά ξέρω πως μια γλώσσα πεθαίνει όταν οι λέξεις που την αποτελούν παύουν να έχουν κάτι να σηματοδοτήσουν. Και η κάθε λέξη σηματοδοτεί μια έννοια, μια εικόνα, ένα αντικείμενο, ένα συναίσθημα. Πάνω στις λέξεις έχει μέχρι σήμερα στηριχτεί η αφήγηση. Μα τώρα είμαστε πλέον στην εποχή της εικόνας. Με εικόνες γίνεται η νέα αφήγηση. Οπότε ίσως πρώτιστη σημασία να έχει η προσπάθεια ο άνθρωπος να μπορεί να είναι ικανός και να αφηγείται και να μπορεί να έχει ανάγκη την αφήγηση. Να υποστηρίξουμε από τη μία την παγκοσμιοποίηση και από την άλλη να φοβόμαστε πως θα χαθεί η γλώσσα του καθενός μας, ίσως είναι κάτι παράλογο. Οι εικόνες είναι οι λέξεις μιας παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας.

Προσωπικά να και δεν τα το ζήσω, το αποδέχομαι - κι άλλωστε δεν μπορώ και να το εμποδίσω. Αλλά τουλάχιστον ας ξεκινήσει μια προσπάθεια να έχουν οι εικόνες τον πλούτο και την αισθητική που έχουν οι λέξεις.

Υπάρχουν βιβλία που πολύς κόσμος τα διαβάζει μεν αλλά... δεν έχει να αποκομίσει ουδέν! Το βιβλίο είναι και δημιουργός συνειδήσεων; Υπάρχουν βιβλία που προσφέρουν μια απλή ξεκούραση. Άλλα που προσφέρουν αναστοχασμό. Άλλα που χαρίζουν εμπειρίες. Όλα τα έχει ανάγκη ο απλός καθημερινός άνθρωπος. Μα αξίζει να μάθει αυτός ο καθημερινός αναγνώστης και να επιλέγει τα καλύτερα από κάθε είδος και να γνωρίζει πως το καθένα άλλες ανάγκες του καλύπτει.

Παράλληλα με την έντονη συγγραφική σας παρουσία, δημοσιεύετε συχνά κριτικά σημειώματα σε ηλεκτρονικά περιοδικά και σε διάφορα έντυπα. Ποια είναι η άποψή σας για τον ρόλο της κριτικής; Ναι, έχω μια τακτική παρουσία και στον χώρο αυτό. Αλλά δεν θεωρώ τον εαυτό μου κριτικό. Γράφω τα σημειώματα αυτά ως ένας αναγνώστης με μεγάλη αναγνωστική εμπειρία, αλλά και ως ένας συγγραφέας που γνωρίζει από τη μία βασικές αρχές θεωρίας της λογοτεχνίας και από την άλλη αυτές τις αρχές τις χρησιμοποιεί στα δικά του έργα και τις αναζητά στα έργα των άλλων. Κι αν δεν θεωρώ κριτικό τον εαυτό μου είναι γιατί δεν γνωρίζω όλα τα έργα που κυκλοφορούν έτσι ώστε να έχω μια πληρέστατη άποψη του συνόλου. Περισσότερο ως ενδιάμεσος δρω όταν γράφω τα σημειώματα αυτά - ένας επαρκής αναγνώστης που συνομιλεί από τη μία με τον συγγραφέα και από την άλλη ενημερώνει έναν άλλον αναγνώστη.

Και τέλος μια κάπως ανορθόδοξη ερώτηση, αλλά ξέρω πως είστε άνθρωπος που δεν κρύβει σκέψεις και λόγια. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη μακρόχρονη πορεία σας στον χώρο της λογοτεχνίας μας, τόσο της ενθλικωμένης όσο και της παιδικής/εφηβικής; Ναι, δεν έχει πλέον νόημα να μην εκφράζεις την άποψή σου. Έτσι κι αλλιώς όλοι μιλάνε για όλους και από κανένα δεν ζητάμε εκέγγυα των απόψεών του. Ας μιλάμε, λοιπόν, και για το πώς ο καθένας μας βλέπει το εαυτό του και το έργο του. Είμαι ικανοποιημένος με τη συγγραφική μου πορεία. Με 16 μυθιστορήματα, 5 συλλογές διηγημάτων και πάνω από 50 λογοτεχνικά έργα για μεγάλα και μικρότερα παιδιά πιστεύω πως μπορώ να ισχυριστώ πως σεβάστηκα και τίμησα το ταλέντο που η φύση με προίκισε. Είμαι ακόμα ικανοποιημένος με την ανταπόκριση των αναγνωστών μου. Το ξέρω πως αγαπούν αυτά που γράφω και τα εκτιμούν.

Οι άνθρωποι της λογοτεχνίας για παιδιά ιδιαίτερος με έχουν τιμήσει - η Ημερίδα που διοργανώθηκε από το Πανεπιστήμιο της Αθήνας, στο τέλος του 2018, για τα 40 χρόνια συγγραφικής μου παρουσίας, το αποδεικνύει. Όπως και τα διάφορα βραβεία που βιβλία μου έλαβαν. Ίσως -σας είπα θα πρέπει να μιλάμε με ειλικρίνεια- να αισθάνομαι κάπως αδικημένα τα βιβλία μου της ενθλικωμένης λογοτεχνίας. Ασφαλώς και προσεχθήκανε, αλλά... Νομίζω πως η ελληνική κοινωνία είναι αρκούνητως διστακτική και δεν αποδέχεται εύκολα το γεγονός πως κάποιος μπορεί να έχει πολλά πρόσωπα, όλα τους ταυτόχρονα ισχυρά και δυναμικά.

Αλλά να που φτάσαμε στο σημείο από όπου ξεκινήσαμε αυτή μας τη συζήτηση. Η ταυτόχρονη κυκλοφορία δύο μυθιστορημάτων μου -ένα για ενθλικωμένη και ένα για παιδιά- μάλλον σηματοδοτεί πως αυτή η διστακτικότητα έχει πλέον ξεπεραστεί.

Σε κάθε περίπτωση, θέλω να σας ευχαριστήσω για την ευκαιρία που μου δώσατε να ξεδιπλώσω τις σκέψεις μου και να αναφερθώ με αρκετές λεπτομέρειες σε βασικά ζητήματα του έργου μου. **A**